

PERSPECTIVE PRIVIND STRATEGIILE DE FORMARE A COMPETENȚELOR MUZICAL-CREATIVE

*Cornelia Onofrei, Profesor pentru învăț. primar,
Școala Gimnazială Nr. 3, Galați*

PERSPECTIVES ON SKILLS BUILDING STRATEGIES MUSICAL-CREATIVE

*Cornelia Onofrei, Primary school teacher,
Secondary School No. 3, Galati, Romania
ORCID:0000-0001-7977-425X
onofreicornelia@yahoo.com*

CZU: 376.01:78

DOI: 10.46727/c.v2.24-25-03-2023.p349-353

Abstract. This article refers to the strategies adopted for the formation and development of musical-creative skills of students with special educational needs. In recent years, Romanian schools have promoted a legal framework aligned with European educational policies, ensuring equal opportunities for all students, ensuring the maximum development possibilities for each student, depending on his skills and interests. Students have different learning rates, and some of them encounter difficulties in assimilating knowledge or in forming skills and attitudes. In this case, it is necessary to adopt different learning methods, use different materials and didactic means to motivate the students to participate in the educational process according to the possibilities of each one. Through various strategies, carefully selected, focused on age-specific songs, musical games and toys, children can form and develop musical skills and abilities. Even if mainstream school focuses on the development of writing, reading, arithmetic skills because these are the ones evaluated in tests and exams, through music students develop their self-confidence, improve their linguistic and creative skills. The personality of the future adult stands to gain as long as the child is granted the fundamental rights, his possibilities and limits are recognized and accepted, and he is offered equal learning opportunities.

Keywords: musical education, students with special educational needs, creative musical strategies, curricular adaptation.

Școala românească a promovat în ultimii ani un cadru legal aliniat politicilor educaționale europene, prin care să fie asigurate șanse egale tuturor elevilor, ceea ce nu înseamnă aceeași programă, același manual, ci asigurarea posibilităților maxime de dezvoltare pentru fiecare educabil, în funcție de aptitudinile și interesele lui.

O recunoaștere a faptului că oamenii învață în moduri diferite și elevii obțin progrese școlare prin modalități diferite este teoria „inteligențelor multiple” a lui Howard Gardner. Conform acesteia, „din diverse motive, oamenii diferă unii de alții prin profilul lor de inteligență, iar acest fapt are consecințe semnificative pentru școală și locul de muncă” [1, p.13]. Așadar, toți avem ritmuri de învățare diferite, iar unii dintre elevii noștri întâmpină dificultăți în asimilarea cunoștințelor ori în formarea aptitudinilor și a atitudinilor. În acest caz, se impune adoptarea unor metode de învățare diferite, utilizarea unor materiale și mijloace didactice diferențiate, care să îi motiveze pe elevi să participe la procesul de învățământ după posibilitățile fiecăruia. Flexibilitatea curriculumului școlar permite fiecărui copil să avanseze în ritm propriu și să fie tratat în funcție de capacitățile sale de învățare. Acest lucru presupune ca stabilirea obiectivelor, selectarea conținuturilor instruirii, a modalităților de transmitere a informațiilor în clasă și evaluarea elevilor să se facă în mod diferențiat. Aici intervine măiestria cadrului didactic, care trebuie să-și adapteze metodele pedagogice în funcție de necesitățile și dificultățile copilului, să

lucreze diferențiat, să-și stabilească obiective adaptate și un program diferit de cel folosit pentru restul clasei. Tratarea diferențiată vizează adaptarea la ritmul de lucru al unui grup de elevi sau a unui elev. În această categorie a elevilor care necesită activități de instruire diferențiate, putem include copiii cu dificultăți de vorbire ori de comunicare, cei cu deficit de atenție și hiperactivitate, cu dificultăți de învățare a scris-cititului sau cu tulburări de comportament, pe cei cu autism, sindrom Down sau dizabilități mentale, cu tulburări senzoriale de auz sau de văz, cu dificultăți motorii, perceptiv-motrice, dar și pe cei care trec printr-o perioadă mai grea, de la abandon familial, abuzuri, până la tulburări psiho-emoționale care dizabiliatează formarea normală a personalității copilului. Toți acești elevi, ca oricare alte persoane, au nevoie de aprecierea și validarea lor ca indivizi pentru că raporturile pe care le stabilim cu ceilalți indivizi sunt deosebit de importante. Pentru ca educația pe care o primesc să fie eficientă, trebuie să aibă un caracter diferențiat, să fie adaptată particularităților respectivilor elevi. Această adaptare a educației, privită prin prisma diferențelor dintre elevi, presupune o planificare individualizată a învățării raportată la nevoile individului.

Referindu-se la adaptarea curriculară, Alois Gherghuț afirmă: „Schimbarea reprezintă un proces, nu un eveniment - parcurgerea unor operațiuni succesive în vederea adoptării unor modalități diferite de organizare a activităților în școală și în clasă, pornind de la principiul normalizării vieții școlare pentru elevii cu cerințe speciale.” [2, p.273] Aceasta constă în elaborarea unui plan de intervenție individualizat, în cadrul căruia un rol esențial îl are utilizarea unor modalități personalizate de adaptare curriculară. De altfel, atunci când reflectăm la diferențele individuale, precizăm că toți elevii care participă la procesul de educație trebuie să beneficieze de o diferențiere educațională pentru că provin din medii socio-familiale diferite, au experiențe anterioare de învățare diferite, au abilități diferite, au diferite comportamente afective, interese diferite, nu au același potențial de învățare.

Așadar, în clasa mea am pus în practică un proces de predare – învățare - evaluare adecvat nevoilor educaționale și diferențelor individuale dintre elevi. Am ales să detaliez în acest articol strategiile pe care le-am pus în practică la elevii cu cerințe educaționale speciale pentru formarea competențelor muzical-creative, deoarece activitățile, jocurile axate pe mișcare, cele muzicale îi ajută cel mai bine să se integreze și să-și dezvolte stima de sine.

Obiectivul de căpătâi al școlii contemporane este formarea interesului pentru munca școlară prin transmiterea temeinică a informațiilor științifice, a cunoștințelor, dar, pe lângă aceasta, o mai mare importanță a început să se acorde deprinderilor practic-aplicative. Pentru că educația muzicală este o disciplină prin excelență practică, ea se învață numai practicând-o, iar mesajul pe care îl transmite se receptează cel mai bine tot în practică. Muzica este o artă profundă și complexă, care ne ajută să modelăm personalitatea copiilor în sensul că îi ridicăm la un alt nivel de înțelegere și simțire a lumii. Ea influențează profund școlarul mic, declanșându-i stări afective și sentimente care îl fac pe copil să vibreze. Prin muzică elevii sunt sensibilizați și au mai multă compasiune, empatizează cu cei din jur. Studiem muzica în școala de masă nu pentru că intenționăm să transformăm elevii în muzicieni profesioniști, ci pentru ca ei să recunoască și să admire frumosul, să descopere viața propriu-zisă în imaginile muzical-artistice propuse, dar și valorile și atitudinile personale.

Activitatea de adaptare curriculară pe care am inițiat-o s-a axat pe audierea, învățarea și interpretarea de către elevi a unui repertoriu de cântece și jocuri cu cântec selectate cu mare atenție din rândul valorilor muzicale autentice. O metodă nu este eficientă pentru toți elevii, în orice situație. Aceasta trebuie aleasă în funcție de particularitățile de vârstă ale copiilor, dar și de personalitatea cadrului didactic. La rândul său, metodologia didactică este susținută prin interdependență de mijloacele de învățământ. Selecția acestora poate aduce în clasa actuală un

impuls de modernitate care sporește plăcerea și bucuria elevilor de a cânta. Mijloacele audio-vizuale adaptate perioadei actuale, alături de materialul ilustrativ reprezentat de diverse planșe cu simbolurile muzicale și relațiile dintre ele, portrete de compozitori, imagini ale formațiunilor muzicale, sunt elemente care optimizează procesul de predare-învățare.

Prezentarea cântecelor ce urmează a fi studiate o realizez adeseori prin intermediul CD-urilor sau a site-urilor specializate, prin acestea aducându-se în clasă vibrația unor interpretări remarcabile ce îi emoționează pe elevi și îi face să-și dorească să învețe aceste cântece și să le interpreteze cât mai artistic cu putință. Învățarea este precedată de exerciții de cultură vocală, propuse pentru a forma și consolida deprinderile de respirație corectă, de a cânta acordat și omogen, de a emite sunete frumoase și de a rosti cuvintele clar.

În vederea dezvoltării auzului armonico-polifonic, am introdus în repertoriul elevilor cântece precum: „Cântecul raței” muzica D.G. Kiriac, „Trio pisicuța” muzica Tiberiu Olah, „Sosirea rândunicii”, melodie germană pe versuri de G. Coșbuc, „Vai săracul pui de cuc” după Nelu Ionescu, „Mișcă vântul frunzele” de Dimitrie Cuclin și altele. În interpretarea acestora am urmărit să se cânte expresiv, intervenția vocilor să se facă la momentul oportun, timbrul vocal să fie la aceeași intensitate pentru toți elevii pentru a nu se acoperi unul pe celălalt, să se audă pe ei înșiși, dar și celelalte voci, întregul colectiv să utilizeze un timbru omogen. Când copilul este valorizat într-un astfel de context, când realizează că deține o oarece abilitate de a cânta într-un cor sau ca solist, îi crește stima de sine și are mai mare încredere în forțele proprii.

O altă strategie ce m-a ajutat să stimulez muzicalizarea elevilor cu cerințe educative speciale a constat în folosirea instrumentelor și obiectelor sonore pe parcursul desfășurării diferitelor activități muzicale. Astfel, am reușit să măresc plaja de exprimare a acestor copii, îmbogățind conținutul și forma activităților muzicale. Prin acompaniamentul interpretării vocale cu diverse instrumente, obiecte sonore sau jucării muzicale, se sporește partea de spectacol pe care o incumbă orice activitate muzicală. Am folosit pentru a ține isonul ritmic și armonic muzicuța, tobițele, castanietele, maracasul, trianglul, clopoței, pianul, xilofonul, monedele, pietricelele, creioanele, boabe de orez, corzi realizate din ață, pahare, piepteni, chiar propriul corp și absolut orice obiect care produce sunete.

Pentru a valorifica elementele muzicale și a le transforma în mijloace de conștientizare a elementelor de natură ritmică, melodică și armonică, am încercat să insuflu elevilor mei dorința de a cânta expresiv, chiar din faza de învățare a cântecelor. Până la final, în faza de finisare, am fost preocupată de interpretarea expresivă a melodiilor, iar mijloacelor de expresie muzicală - nuanțelor și tempoului - le-am acordat o atenție sporită pentru că o interpretare aleasă prilejuiește auditoriului puternice emoții de ordin estetic.

Elevii cu cerințe educaționale speciale au nevoie de rutine și obiceiuri, acestea putând fi create mult mai ușor cu ajutorul muzicii. Predictibilitatea activității dintr-un anumit moment al zilei îi conferă copilului siguranța de care acesta are nevoie. Această predictibilitate poate fi obținută prin algoritmizare, deoarece se pot aborda sarcini didactice care presupun utilizarea în învățare a unor „scheme constituite dintr-o succesiune univocă de secvențe sau operații” [3, p.10]. Așadar, algoritmi sunt secvențe fixe de operații, care conduc în exact același mod spre îndeplinirea sarcinii școlare. În muzică poate fi algoritmizat momentul de pregătire al vocii pentru cânt, învățarea unui cântec după auz, care constă în repetarea fiecărei strofe din cântec întâi în cor, apoi cu solist, pe grupe de elevi, în lanț, pe roluri, cu acompaniament sau fără, citirea ritmică și melodică a cântecului studiat, tactarea unei melodii și solfegierea până când acesta este învățat. Mai mult decât atât, atunci când este necesară o pauză, când pictăm, când se face trecerea către lecțiile mai grele, se pot utiliza clipuri muzicale sau muzică pe fundal pentru a pregăti calea spre învățare, acestea nefiind altceva decât secvențe didactice care sunt predictibile odată ce au fost conștientizate de către elev.

Întrucât în ultimii ani disciplina Educație muzicală de la clasele primare a fost înlocuită cu disciplina Muzică și mișcare, consider că o strategie de impact pentru copiii cu CES este cea în care mișcarea corporală se realizează concomitent cu interpretarea melodiei. Linia melodică a cântecelor este însoțită de mișcare și acest lucru ajută elevii să se destindă, să se relaxeze după desfășurarea unor activități mai statice. Mișcarea pe muzică conduce spre o coordonare motrică mai bună, spre o dezvoltare fizică armonioasă a micului școlar. În aceste situații, elevul se implică profund în actul utilizării muzicii, dar și conștientizează mai facil elemente ale limbajului muzical. Pot fi subsumate acestei strategii dramatizările spontane exprimate prin gesturi corporale sau prin mimică, punerea în stare activă corporală prin bătăi din palme sau din picior, pocnit din degete, tropăit, legănat. Jocurile cu cântec sunt deosebit de atractive pentru copii, deoarece îmbină mișcarea, cântecul și jocul și răspund exigenței care presupune ca melodia și mișcarea aferentă trebuie să fie sugerate pregnant de conținutul textului literar.

Jocul este o modalitate ingenioasă prin care individul relaționează cu lumea obiectelor, o formă primară a acțiunii umane. Prin jocul didactic organizăm cogniția, facem mai facilă cunoașterea. Jocul didactic este o strategie ce contribuie la dezvoltarea intelectuală a copiilor, iar jocul pentru copiii cu nevoi speciale are importante funcții formative și deține o importantă valoare instructiv-educativă. După Gabriela Munteanu, „indiferent dacă jocul didactic muzical are suport muzical (se cântă), se asociază sau nu cu mișcarea sau un obiect necesar recuzitei jocului, se obiectivează în repetări cu stereotip dinamic, simulări, variațiuni, competiții.” [4, p.145] Jocul muzical bazat pe pași mici și activități simple poate întări copiilor cu CES sentimentul reușitei. Dificultatea activităților poate crește atunci când regulile jocului sunt internalizate.

Activitățile pe care le desfășurăm, în special cu școlarul mic, trebuie să aibă un caracter integrat. Când le propun elevilor o audiție, consider că este un bun prilej să discutăm despre viața și opera aceluși compozitor. Muzica clasică are un efect benefic asupra minții, ajută la diminuarea stresului resimțit de elevi și la stabilizarea stării emoționale, poate chiar la înțelegerea și exprimarea mai facilă a emoțiilor. Astfel, pot fi abordate teme de teorie muzicală elementară, dar și subiecte care țin de geografie și istorie, de științe ale naturii, artă plastică sau chiar autocunoaștere. Orice context de învățare trebuie valorizat, atâta timp cât poate fi un punct de plecare pentru asimilarea de noi cunoștințe și noțiuni. „Formarea competențelor de audiere a muzicii se realizează într-un sistem – de la lecție la lecție, de la temă la temă, de la piese simple spre lucrări ample cu conținut complex” [5, p.79]. Activitățile cu elevii cu CES care pornesc de la o audiție pot să abordeze noțiuni primare de teorie muzicală (sunet lung, sunet scurt, înalt sau jos, tempo rapid sau lent), exerciții de recunoaștere a timbrului diverselor instrumente din orchestră, exerciții de decodare a mesajului muzical sau de transpunere a muzicii în desen. Progresiv se pot oferi informații mai multe, dar cantitatea acestora trebuie reglată și în funcție de perioadele de progres sau de regres ale copilului. De altfel, în toate activitățile trebuie să se țină cont de ritmul copilului și de ritmul clasei.

Prin strategii diverse, atent selecționate, axate pe cântece specifice vârstei, pe jocuri și jucării muzicale, audiții, copiilor li se pot forma și dezvolta priceperi și deprinderi muzicale. Strategiile didactice utilizate în formarea competențelor muzical-creative sunt variate și depind în foarte mare proporție de imaginația și creativitatea cadrului didactic, dar și de nivelul clasei căreia i se adresează. Putem considera că educația muzicală predată în școală își atinge scopul atunci când elevul a înțeles frumusețea și complexitatea fenomenului muzical, când am reușit să le formăm o atitudine estetică muzicală. Chiar dacă școala de masă se concentrează pe dezvoltarea abilităților de scris, citit, socotit pentru că acestea sunt cele evaluate în teste și

examene, prin muzică li se dezvoltă elevilor încrederea în forțele proprii, li se îmbunătățesc aptitudinile lingvistice și cele creative. Personalitatea viitorului adult are de câștigat, atâta timp cât i se acordă copilului drepturile fundamentale, i se recunoaște și acceptă posibilitățile și limitele, i se oferă șanse egale de învățare.

BIBLIOGRAFIE

1. GARDNER, H. *Mintea umană. Cinci ipostaze pentru viitor*, București: Editura Sigma, 2007. 269 p. ISBN 978-973-649-397-3
2. GHERGUȚ, A. *Sinteze de psihopedagogie specială. Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice*, Iași: Editura Polirom, 2005. 424 p. ISBN: 973-681-887-X
3. HÂNCU, I. *Creație și creativitate mediată de tehnici interactive. Suport didactic pentru cadrele didactice din învățământul general*, Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2019. 44 p. ISBN 978-9975-48-153-3
4. MUNTEANU, G. *Didactica educației muzicale*, ediția a II-a, București: Editura Fundației România de Mâine, 2007. 212 p. ISBN: 978-973-725-908-0
5. VACARCIUC, M. *Didactica educației muzicale*, Chișinău: Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă", Tipografia „Garomont-Studio”, 2015. 157 p. ISBN 978-9975-115-91-9